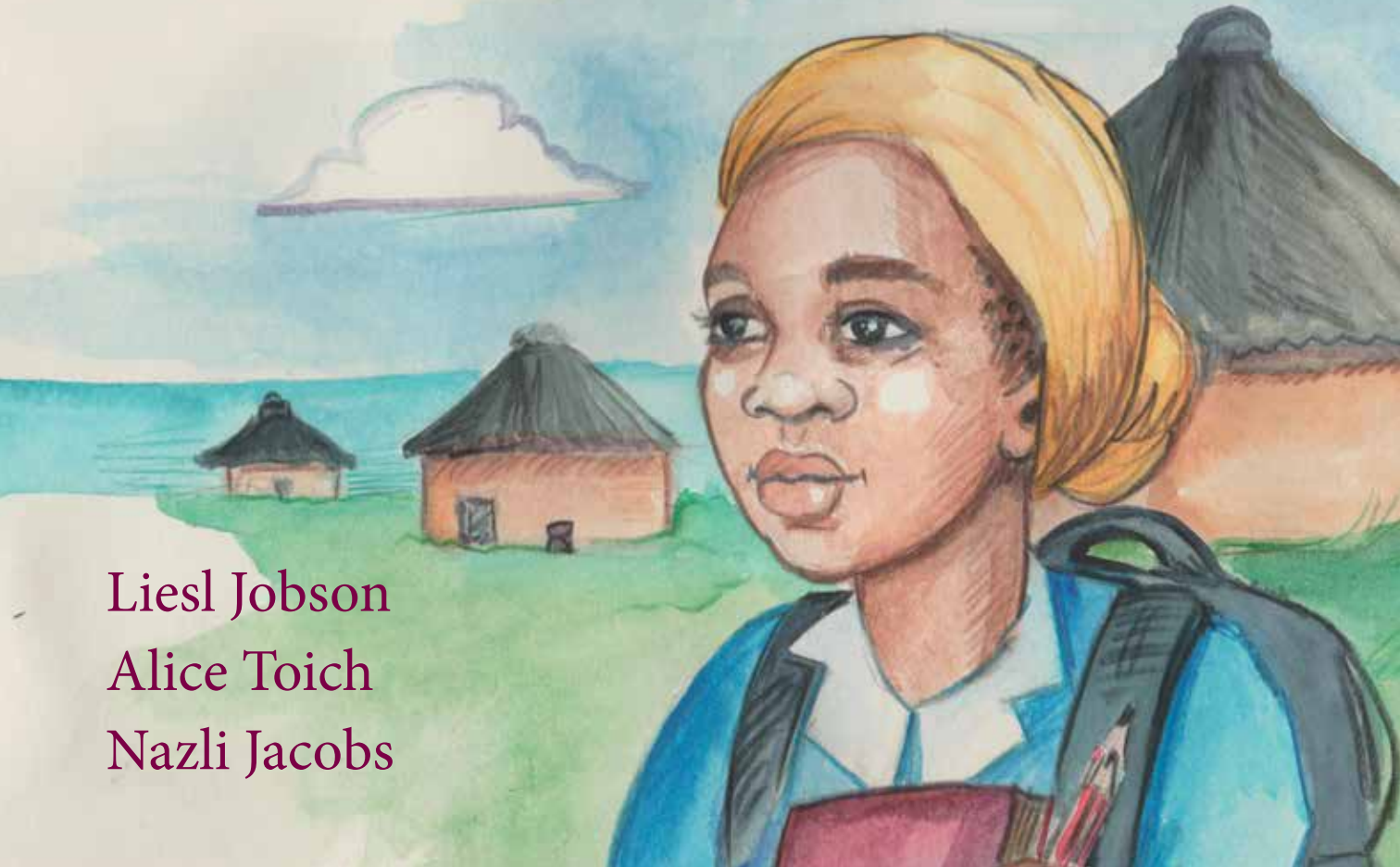

SAAM IS ONS STERK

Die Storie van Albertina Sisulu

Liesl Jobson
Alice Toich
Nazli Jacobs

SAAM IS ONS STERK

Hierdie boek behoort aan

Every child should own a hundred books by the age of five. To that end, Book Dash gathers creative professionals who volunteer to create new, African storybooks that anyone can freely translate and distribute. To find out more, and to download beautiful, print-ready books, visit bookdash.org.

Saam is ons sterk: Die storie van Albertina Sisulu

Illustrated by Alice Toich

Written by Liesl Jobson

Designed by Nazli Jacobs

Translated by Nal'ibali

with the help of the Book Dash participants in Cape Town on 30 August 2014.

ISBN: 978-1-928377-02-3

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 Licence (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). You are free to share (copy and redistribute the material in any medium or format) and adapt (remix, transform, and build upon the material) this work for any purpose, even commercially. The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the following license terms:

Attribution: You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made. You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.

No additional restrictions: You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices: You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

SAAM IS ONS STERK

Die Storie van Albertina Sisulu

Liesl Jobson ♦ Alice Toich ♦ Nazli Jacobs

Een strawwe winter het baie mense in die land siek geword. Ma Monikazi se wange het soos vuur gebrand. Sweet het van haar liggaam afgedrup. Sy wou die yskoue gras teen haar gesig druk om af te koel. Onder haar kombes het sy haar maag vasgehou en vir die baba binne-in haar gesing: “Wees sterk, kleinding. Die winter duur nie lank nie. Wees dapper, kleinding. Saam is ons sterk!”

Haar maag het gegrom wanneer die baba haar snags hard geskop en haar wakker gemaak het. Sy het die oorskietvleis in die kookpot geëet, honger vir die lewe.

Een helder nag was die maan groter, ronder en pienker as ooit. Sy het vinnig asemgehaal. Die baba was gereed.

Die tantes in die geboortekamer het haar rug gevryf en die water warm gemaak. Toe Monikazi haar pragtige dogter in haar arms vashou, het sy gewet sy is ’n spesiale dogter, ’n vegter. Wat ’n seën! Sy het haar dogter Nontsikelelo genoem. Sy sou die moeder van alle seëninge wees.

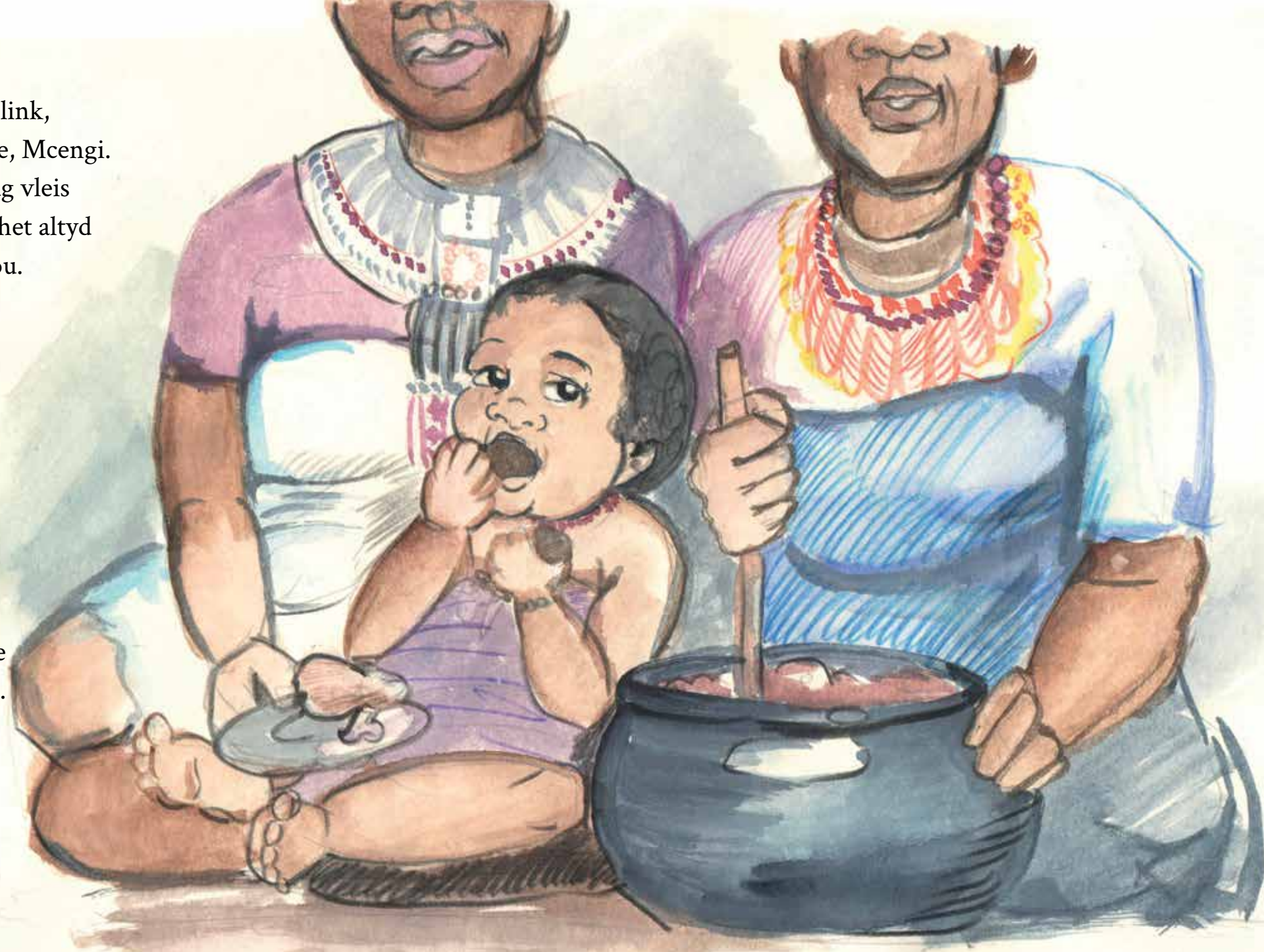

Nontsikelelo was beeldskoon en sterk, met oë wat soos blink, swart knope geskitter het. Sy was lief vir haar ouer boetie, Mcengi. Hy het haar laat lag en so het die lag versprei. Sy het graag vleis geëet voor sy nog tande gekry het. Haar gunstelingtante het altyd 'n klein porsie aan die kant van haar bord vir Ntsiki gehou.

Mcengi het die hoenders gejaag wat in die tuin geskrop het waar Ma Monikazi spinasie en pampoene geplant het om haar familie kos te gee. Ntsiki het agter hom aangehardloop namate haar bene sterk geword het. Ma Monikazi het nog 'n babaseun, Velaphi, ryker geword, en nog een, Qudalele. Uiteindelik het Ntsiki ook 'n sussie, Nomyaleko, ryker geword. Klein Ntsiki het doeke gevou en die babaklere gewas. Sy het die huis uitgevee en die vuur gestook. Sy het haar bababoetie opgetel wanneer hy gehuil het en hom gekielie tot hy lag.

Ntsiki het haar broers en susters leer sing:
“Wees sterk, kleinding. Die winter is verby.
Wees dapper, kleinding. Saam is ons sterk!”

Haar oupa, Qingqiwe, het perde aangehou. Sy gunsteling was Shishi, 'n blink, swart merrie. Toe Ntsiki oud genoeg was, het hy haar opgetel en in die saal voor hom gesit. Sy sterk arms het om haar gevou. Hy het die teuels deur haar vingers gevleg.

Hy het saggies met Shishi gepraat en haar met 'n harde borsel geroskam. Wanneer Ntsiki Shishi se blink pels gestreel het, het sy gefluister: "Jy is die mooiste dier. Dankie dat ek op jou rug mag ry."

Toe Ntsiki se pa, Bonilizwe, Kersfees van die myne af teruggekeer het huis toe, het sy haarself op Shishi se breë rug opgehys. Sy het uitgery om hom by die bushalte te gaan ontmoet. Ntsiki het fier en regop gesit. Haar knieë het die perd styf vasgehou. Sy het die teuels saggies vasgehou.

Hoe trots was Bonilizwe nie op sy dogter nie. Die grootste glimlag wat Ntsiki nog ooit gesien het, het haar pa se gesig verhelder.

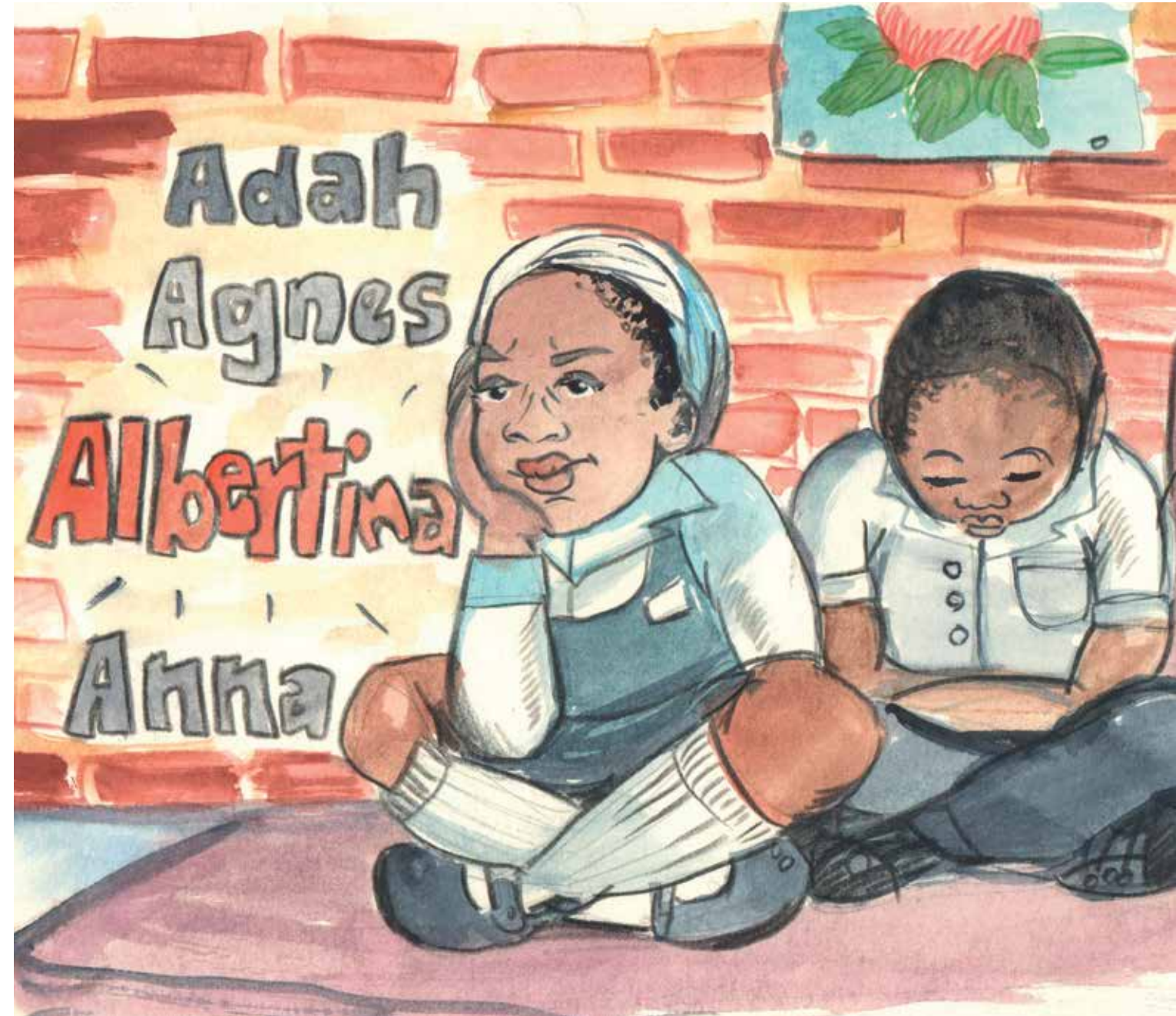
Op haar sesde verjaardag is Ntsiki skool toe.

“Jy moet ’n Engelse naam kies,” het die onderwyser gesê, maar Ntsiki het van haar eie naam gehou.

“Waarom het ek ’n nuwe naam nodig?” het sy gevra.

Die onderwyser het geraas en die name hardop voorgelees: “Adah, Agnes, Albertina, Anna.”

Wat beteken hulle? Ntsiki het die meeste van die lang naam gehou. Al-ber-ti-na! Die naam het ritme gehad. Al-ber-ti-na! Die naam kon bons. Albertina was ’n naam waarmee ’n mens nie skoor soek nie.

Albertina se ma was dikwels siek en Albertina moes na die huis omsien. In haar laaste jaar op laerskool was Albertina die oudste leerder in die klas. Sy is as hoofmeisie gekies en het haar wapen met trots gedra.

Haar beste maat, Betty, het haar van 'n kompetisie vertel en gesê: “Jy moet inskryf, my slim vriendin.”

“Wat is die prys?” het Albertina nuuskierig gevra.

“'n Beurs om hoërskool toe te gaan!” het Betty gesê. “Jy moet inskryf. Jy sal beslis wen.”

Albertina het geleer tot die kers uitgebrand het. Sy het haar somme ge oefen. Sy het haar spelwoorde ge oefen. Sy het haar potlode skerp gemaak en haar skoene nog blinker gepoets.

Die oggend van die kompetisie het Albertina verby Shishi in haar stal geloop. Die perd het gerunnik en die grond gestamp.

Die toets het begin. Albertina se vingers het gebewe. Die somme was moeilik. Haar mond het droog geword. Haar hande het gekramp soos sy die potlood vashou, maar sy het voortgegaan.

“Knap gedaan, Albertina!” het die onderwyser aan die einde gesê.

Later het ’n belangrike amptenaar gekom en die twee beste leerders na die verhoog geroep. “Knap gedaan, Albertina, jy het volpunte gekry,” het hy gesê, “maar ongelukkig is jy te oud om te wen. Die beurs gaan aan ...”

Albertina het probeer om nie te huil nie.

“Dis onregverdig,” het Betty woedend gesê. “Dit was nie in die reëls nie!” Hoe kon Albertina nou hoërskool toe gaan? Sy het haar voete al die pad huis toe gesleep.

Albertina se onderwyser het aan die koerant geskryf oor die onregverdigste besluit. Broer Joe by die Katolieke sendingstasie het die storie tydens ontbyt gelees. Hy het sy hardgekookte eier ekstra hard gekap. Hy het die koerant oor die tafel na Vader Bernard aangegee. Hy het ook glad nie van die storie gehou nie.

Sommer gou was daar 'n beurs vir Albertina!

Mariazell naby Matatiele was ver van Xolobe af, maar die hele dorpie het ontplof. Die meisie van hulle tuisdorp was op pad hoërskool toe. Sy sou hulle trots maak. Hulle het 'n fees gehou soos nog nooit tevore nie. Die vroue het die sorghumbier gebrou en die vure aangesteek. Hulle het hoenders geslag en potte vleis geroer. Albertina het geglimlag tot haar gesig gepyn het daarvan.

Sy het haar bruin koffer gepak en weer haar skoene gepoets. Voordat sy op die bus na Matatiele geklim het, het sy vir Shishi tot siens gesê. Albertina het die perd se pels geborsel en haar krapperige maanhaar gestreel. Sy het al haar vrae in die perd se sysagte oor gefluister: "Wat as ek verdwaal? Sal ek nuwe maats maak? Sal ek steeds slim wees as ek so ver weg van die huis af is?"

Shishi het gerunnik en die grond gestamp.

Skooldae het lank voor sonop begin. Die meisies het vinnig in die koue water gewas en die slaapsale voor die Mis gevee. Die melkerige pap was nooit heeltemal genoeg nie; die bredie nie so smaaklik soos haar tante by die huis s'n nie. Maar Albertina het hard geleer. Op sonnige middag het sy netbal gespeel.

Tydens haar skoolvakansies het Albertina by die sendingstasie gewerk. Sy het teen die sink wasplank gevryf en geskrop. Sy het lakens in koperbaddens gewas en dit dan deur die wringmasjien gedraai. Sy het die skool se tuin geploeg en bewerk. Maar Albertina het na haar familie verlang. Wie het vir haar broers en susters snaakse stories vertel? Wie het hulle tranes afgevee wanneer hulle huil? Wie het hulle gekielie tot hulle lag? Albertina was lief vir die nonne wat haar geleer het. Kon sy dalk 'n heilige suster word?

“Maar nonne verdien geen salaris nie,” het Vader Bernard gesê. “Dalk moet jy 'n verpleegster word? Jy sal betaal word terwyl jy studeer.”

Albertina het 'n trein gehaal tot in Johannesburg. Sy het 'n netjiese wit uniform, nuwe vlootblou skoene en 'n blink rooi vulpen gekoop. Elke dag het siek mense na die hospitaal gekom. Albertina het hulle wonde met versigtige vingers skoongemaak. Sy het die ou mense sagkens vasgehou. Wanneer die babas gehuil het, het sy gesing: "Wees sterk, kleinding. Die winter duur nie lank nie. Wees dapper, kleinding. Saam is ons sterk!"

Sommige nagte het Albertina tot ligdag gewerk. Dan het sy by die venster uitgekyk en aan haar familie gedink. Was die kinders honger? Het hulle skool toe gegaan? Wie het op Shishi gery? Sy het die donkergroen spinasie onthou. Sy het na die reuk van die grond verlang. Hier was daar geen groentetuin nie. Daar was nêrens plek vir 'n perd nie.

Albertina het nooit na partytjies toe gegaan nie. Sy het elke sjieling gespaar. Op die dae wat sy vry was, het sy leer tennis speel. Woesj! Plop! Sy het die bal oor die net gemoker. Altyddeur het sy gewens sy het 'n bietjie meer geld gehad om huis toe te stuur.

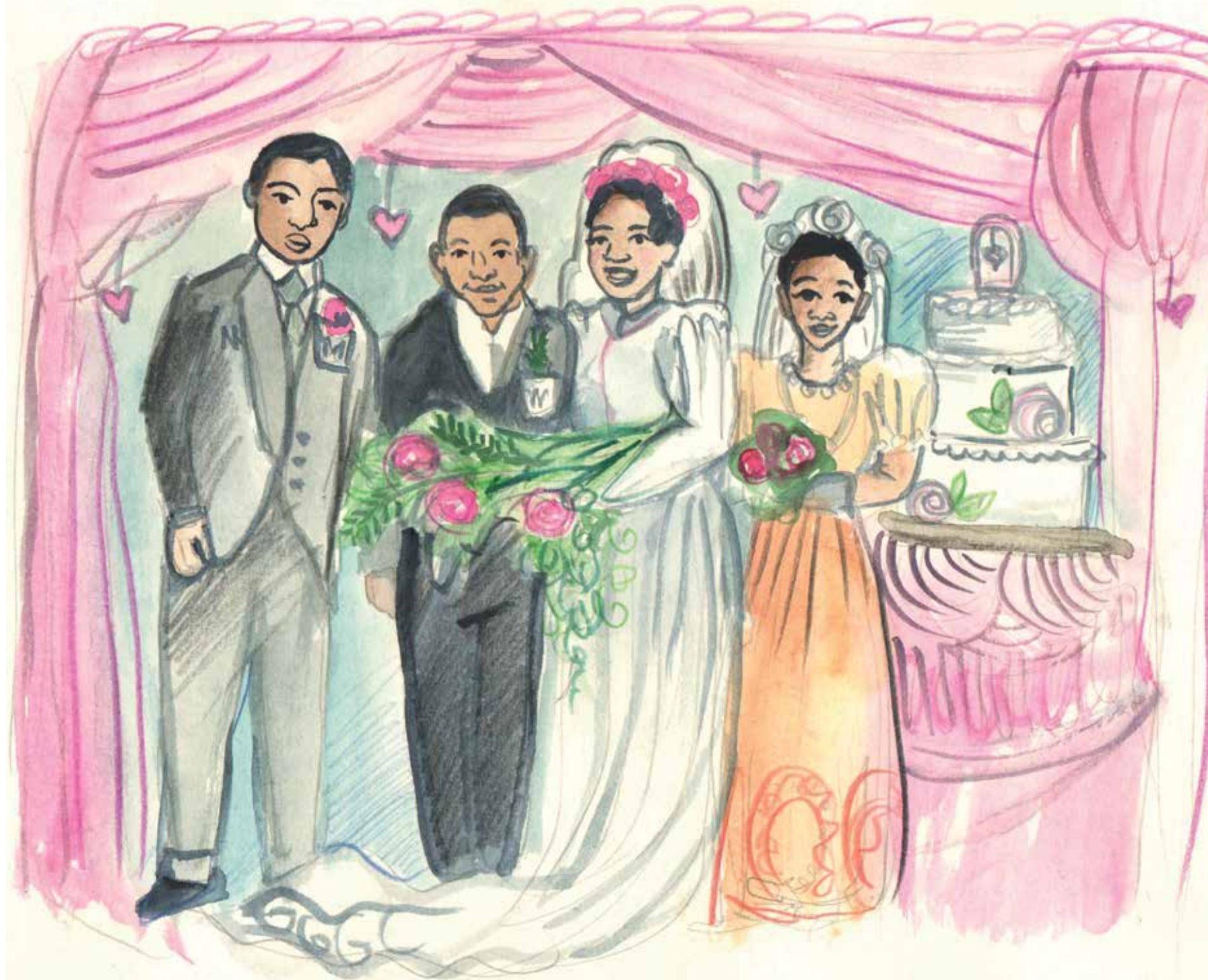

Walter Sisulu was 'n dapper, slim man, wat gedroom het van vryheid vir Suid-Afrika. Sy breë glimlag het Albertina se oog gevang. Hulle het saam deur die stad se strate gewandel. Haar delikate hand het op sy arm gerus. Walter wou hê Albertina moes die ma van sy kinders wees.

Helderkleurige linte het die Bantu Men's Social Centre op hul troudag versier. Albertina se langmourok het 'n lang kantsleep gehad. Baie vriende het hulle op hul spesiale dag geseën.

Albertina het blomme in haar klein tuintjie geplant. Binne 'n jaar is Max gebore. Albertina was 'n ma. Eendag sou mense haar die moeder van die nasie noem. Max het sy ma se swart knopiesoë geërf en sy pa se ronde ken. Hy was die hoop vir hulle toekoms. Albertina wou vir 'n nuwe Suid-Afrika veg, sodat Max vry kon wees.

Wanneer hy gehuil het, het sy gesing: "Wees sterk, kleinding. Die winter duur nie lank nie. Wees dapper, kleinding. Saam is ons sterk!"

Die polisie het in die middel van die nag gekom en aan die deur gehamer. Albertina het met die mans wat haar huis omgekrab het, geraas.

“Hoe onbeskof is julle nie,” het sy gesê, “julle trap my huis vol modder!”

Die volgende oggend was Albertina se gunsteling-blomme platgetrap onder hulle voetspore. Sy het onthou hoe sy die hoenders uit haar groentetuin in Xolobe verjaag het, en het begin om haar tuin weer aan te plant. Die grond, het sy geweet, sou herstel. Sy sou haar man, wat baie geheime bewaar en vir die polisie weggekrui het, ondersteun.

Albertina het by ander vroue aangesluit en 'n opmars na Pretoria beplan. Die vroue het geweier om 'n pas te dra. Hulle het gesing: "Wathint' abafazi; wathint' imbokodo! As jy 'n vrou slaan, slaan jy 'n rots!"

Toe is Walter in hegtenis geneem en baie, swaar jare het gevolg. Hy is ses-en-twintig jaar lank in die tronk op Robbeneiland aangehou. Albertina is ook baie kere tronk toe gestuur. Sy was dikwels bang. Sy was ook dikwels eensaam.

Maar selfs op die donkerste nagte kon sy 'n skrefie maan deur haar tronksel sien. Sy het die lied gesing wat Ma Monikazi voor haar geboorte gesing het: "Wees sterk, kleinding. Die winter duur nie lank nie. Wees dapper, kleinding. Saam is ons sterk!"

